

Mijn missie is al geslaagd

- Ellen de Jong

Hella de Jonge (Amsterdam, 1949) maakt beelden en ze is decor- en kostuumontwerpster. Freek de Jonge is haar echtgenoot en ze is de dochter van de bekende tekstschrijver Eli Asser. Recent kwam haar biografie **'Los van de wereld'** uit (Balans). Wat Hella in het gezin Asser meemaakt en hoe daarna haar verdere leven met Freek en kinderen verloopt vormt de hoofdmoot van dit aangrijpende boek. Vader Eli en moeder Eva hebben door onder te duiken de oorlog overleefd. Maar ze hebben geen familie meer. Dat slaat diepe wonden die nooit meer helen. Hun drie kinderen worden ongezien medeslachtoffers. Hella werd na de oorlog verwekt. Zij, haar zuster en haar broer. ... waren de kinderen die alles goed moesten maken, die de gaten die in het familieleven van mijn ouders geslagen waren moesten dichten.

Hella's oma werd vlak voor de bevrijding verraden en gedeporteerd. Haar portret hangt in de woonkamer en het ademt de sfeer van de dood. Hella's moeder groeide getraumatiseerd op. Hoe kon die gekwetst als ze was ook weer kinderen opvoeden? En hoe stond jij daar tegenover toen je zelf kinderen kreeg, vraag ik Hella als ze tegenover me zit in haar werkruimte. "Dat is waarom ik dit boek heb geschreven, het is een enorm risico wat je neemt, maar mijn moeder kon het echt niet. Zij was niet in staat die verantwoordelijkheid te nemen. Wat mezelf betreft, ik dacht er niet over na of je daar capabel voor bent, want ik was jonger dan mijn moeder toen ons eerste kind werd geboren.

Maar ik was me wel bewust van mijn verantwoordelijkheid en zij verdiepte zich niet in de opvoeding, ze was met zichzelf bezig". Hella's ouders waren beiden zo getraumatiseerd dat ze geen liefde konden geven en er gebeurden afschuwelijke en wrede dingen in het gezin.

Vind jij dat jij een vrijbrief hebt om je te misdragen omdat de Duitsers je zo slecht behandeld hebben? vroeg Hella eens aan haar vader. Hij keek haar aan en antwoordde: 'Ja.'

'De oorlog werd hun grote alibi. Ze konden zich altijd verschuilen achter hun leed.'

Dansen en springen was voor Hella een uitlaatklep. Dan voelde ze zich even bevrijd. Zo ging ze, stiekem, naar het bed van haar ouders en probeerde daar salto's op uit: 'Als het lukte had ik even het gevoel dat ik los van de wereld was.'

Hella's moeder overleed vier jaar geleden, een bevrijding.

"Ze bestaat niet meer voor mij, ze heeft een rustige plek gekregen in m'n systeem. Ze geeft geen enkele spanning meer in mijn lichaam. Ik vind haar een stakker. Je gunde haar een ander leven."

Ze was ook weer slachtoffer van.

"Zeer. Om mijn verleden te begrijpen hebben boeken mij altijd geholpen en duidelijkheid gegeven. Van de dagboeken van Etty Hillesum leerde ik, en dat is ook een van de redenen waarom ik dit boek wilde uitgeven, dat het lezen ervan me enorm troostte. Etty Hillesum was in moeilijker omstandigheden in staat boven alle ellende uit te stijgen. Ze opende mijn ogen en sterkte me in mijn vermogen het leven, wat toen niet gemakkelijk was, aan te kunnen. Bovendien kan je, wat je leert, doorgeven aan anderen, en ze op die manier helpen. Nogmaals, dat was de hoofdreden dat ik mijn boek wilde uitgeven, want als ik zoveel aan Hillesums boeken had gehad zouden er misschien drie mensen kunnen zijn die iets aan mijn verhaal konden hebben en dan zou mijn missie al geslaagd zijn.

Inmiddels zijn er 12000 boeken verkocht en krijg ik schitterende reacties."

Vergeving

'Be the captain of your own soul', hoorde Hella Nelson Mandela ooit zeggen. Haar vader kon dat niet, hij droeg alle dode zielen op zijn rug.

Is dat ook jouw lijfspreuk.

"Ja, dat is wat je sterk maakt. Die zin van hem sloeg bij me in omdat ik daar ook open voor stond. Mandela zat 27 jaar in de gevangenis en hij is een voorbeeld met die prachtige leidraad voor je 'zijn' op deze wereld."

Toen Hella Freek ontmoette werd ze op slag verliefd. 'Ik heb het geluk gehad dat ik Freek heb ontmoet, die mijn hand pakte en mij weer leerde huppelen.' Ze trouwden en kregen kinderen. Hun zoon Jork stierf

na drie maanden. Haar ouders gaven geen troost, voor hen kon niets tegen het leed van de oorlog op. Heeft ze hen vergeven?

"Ik heb een goede vriendin in Amerika, ook joods, en ik gaf onder meer in Washington een lezing in het Anne Frank Centre. Na afloop zie ze tegen me: Hella, als er aan je gevraagd wordt hoe jij alles hebt overleefd, zeg dan: ik ben erg vergevingsgezind. Ze kent me goed en dat noem ik vriendschap als zij mij dat zegt. En het is waar, ik vergeef en vergeet het ook, al is dat niet altijd even gemakkelijk."

Toen Hella's moeder op haar sterfbed lag fluistert ze in haar oor: 'Mama, alles is goed. Ik heb je niet kunnen bereiken, maar het is goed.'

Maar, vervolgt Hella: "Als we het hebben over antisemitisme, dat valt niet te vergeven. Mensen die jou dood achten kunnen opdonderen, dan is vergeven niet van toepassing."

Na de dood van hun zoon zei Freek tegen Hella: 'Dit mag je nooit gebruiken zoals jouw ouders de oorlog gebruikt hebben', staande op een duin in Texel. "Dat kwam rauw aan maar ik sloeg het wel op."

Hella schrijft:

'Laten we ooit nog een keer naar die hartverscheurende plek terug gaan. Dan mag jij die zin nog één keer in mijn oor krijsen. Dan houd ik je hand vast en zal ik terugzeggen: 'Je bent een uniek, groot mens. Ik zal je troosten, omdat je toen op dat moment zo iets hebt kunnen bedenken.

Zo allesomvattend, zo eerlijk.'

Schrijven

Toen Hella ging schrijven merkte ze dat het haar een goed gevoel gaf, niet in de zin van therapeutisch. "In plaats van beeldhouwen schreef ik gewoon een beeld. Beeldhouwen heb ik ook nooit als therapie gezien, het is mijn werk, mijn opdracht, mijn ding. Ik heb ook niet van me afgeschreven, ik heb het opgeschreven. Ik ben blij dat ik dit boek heb uit laten geven want mijn boodschap was te laten zien: niet weer. Maar oorlog gaat in deze tijd helaas gewoon door. Toch heb ik in ieder geval ons verhaal doorgegeven. De onnoemelijke ellende in veel levens is het gevolg van oorlog. De volgende generatie wordt er weer mee belast."

Hella de Jonge